

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 7. MAJA (MAY 7), 1945 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 89 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Konec vojne v Evropi napovedan! Ameriška armada zasedla Pilzen!

Nemške armade v Holandiji, severozapadni Nemčiji in na Danskem se podale brezpogojno. Kapitulacija avtomatično osvobodila Rotterdam, Copenhagen, Hague in druga velika mesta. Čez milijon nemških vojakov se podalo. Sedma ameriška armada zasedla Berchtesgaden, Solnograd in Inomost. Organiziran nemški odpor zdrobljen na 70 milj dolgi fronti. Prebivalci danskih mest proslavljajo osvoboditev. Ruske čete prodirajo preko čehoslovaških hribov proti Olomucu. Moskva naznanila osvoboditev vse Slovačije. Sovjetske avtoritete vzpostavljajo red v razdejanem Berlinu. Japonske sile v Burmi poražene. Čez 97.000 japonskih vojakov padlo v bitkah z britskimi in indijskimi četami.

LONDON, 7. maja.—Poučeni krogi napovedujejo, da bo vojna v Evropi končana danes ali jutri. Radijsko poročilo pravi, da je admiral Karl Doenitz, novi nemški "Fuehrer," ukazal poveljstvu nemških podmornic, naj takoj ustavi sovražnosti in posve vse podmornice na vrnitev v baze.

Uradni komunikate, objavljeni v Londonu danes zjutraj, pravi, da bodo London, Moskva in Washington istočasno naznanili kapitulacijo vseh nemških sil v Evropi.

Člani nemškega generalnega štaba so dospeli v glavni stan poveljstva ruskih armad, kjer bodo informirani o sovražniških pogojih. Američki in britski generali so pripravljani za podpis dokumenta, ki bo zaključil sovražnosti v Evropi.

PARIZ, 7. maja.—Oklopne kolone tretje ameriške armade, katere poveljnik je general George S. Patton, so okupirale Pilzen, središče orožne in municijske industrije v Čehoslovakijski. Člani je zagnal najmanj deset oklopnih in pehotnih divizij v ofenzivo proti nemškim silam na tej fronti.

Sedma nemška armada se umika v smeri Prage, glavnega čehoslovaškega mesta, kjer so v teku ljute bitke med Nemci in Čehi. Pilzen je drugo največje čehoslovaško mesto, kjer so ogromne škode orožne tovarne.

Pariz, 5. maja.—Nemške armade v Holandiji, severozapadni Nemčiji in na Danskem so se podale brezpogojno. Vojna v Evropi se bliža zaključitvi. Kapitulacija Nemcev je avtomatično osvobodila Rotterdam, Copenhagen, Amsterdam, Hague in druga velika mesta. Čez milijon nemških vojakov in častnikov se je podalo britskemu feldmaršalu Montgomeryju.

Izolirane nemške sile še drže Norveško in nekatere kraje južne Nemčije, Avstrije in Čehoslovakijske. General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniških armad, je pozval te sile, naj se takoj podajo. Če se bodo upirale, bodo uničene.

Eisenhower je formalno izjavil, "da je sovražnik poražen na kopnem, morju in v zraku. Važno je to, da sovražnik ve, da bi bil nadaljnji odpor zamašen. Vsako obnavljanje je nesmiselno in bedasto."

Potrebno je samo uradno priznanje admiralja Karla Doenitza, ki je nasledil Hitlerja, da so nemške sile dobile smrtno udarce, da se proglasi mir v Evropi, katero je Hitler vrgel v najbolj krvavo in katastrofalno vojno pred petimi leti in osmimi meseci.

Sodi se, da je od nemške obojene sile, ki je štela čez osem milijonov mož, ostalo še pol milijona vojakov, ki še niso odložili orožja in se podali. Okrog 300.000 nemških vojakov je še v Čehoslovakijski in Avstriji, 150.000 na Norveškem in 50.000 v izoliranih francoskih pristaniščih mestih ob Rokavskem prelivu.

Ostanki devete in dvanajste nemške armade, kateri so porazili Rusi, so se podali deveti ameriški armadi na zapadni strani Berlina v bližini Stendala.

Sedma ameriška armada je

KONFLIKT MED ZAVEZNIKI ZARADI TRSTA

Tito trdi, da so jugoslovanske čete osvobodile mesto

IZGREDI IN NEMIRI V RIMU

London, 5. maja.—Bojazen je, da bo Trst postal sporna kost med zavezniški. Zavezniški glavni stan je namreč naznanil, da so to pristanišno mesto osvobodile novozelandske čete feldmaršala Harolda Alexandra, poveljnika zavezniških sil v Sredozemlju, in enote sedmega in devetega zboru jugoslovanske armade, katere poveljnik je maršal Tito.

(Radio Beograd je zanimal poročilo, da so novozelandske čete okupirale Trst in Gorico. Obe mesti so osvobodile jugoslovanske čete po ljutih bitkah z Nemci. Novozelandske čete so vkorakale v Trst po osvoboditvi. Tito je dejal, da to lahko ustvari nezaželjene posledice.)

Zadnji teden je Alexander naslovil noto maršalu Titu, nanašajočo se na tehnični problem spojitve med enotami osme britske armade in jugoslovanskimi četami, zaeno pa ga je informiral, da nameravajo enote te armade vkorakati v Trst. Tito je odgovoril Alexandru, da bo do njegove sile zavzele Trst, zaeno pa mu je svetoval, naj drži svoje čete na zapadni strani Soče, dvajset milj od Trsta. Tito je dal razumeti, da mora ta reka tvoriti bodočo mejo med Jugoslavijo in Italijo.

Usoda Trsta je povzročila nove komplikacije. Italijanska vlada zahteva, da mora mesto priti pod kontrolo zavezniških sil. Pod to naj bi ostalo do rešitve problema na mirovni konferenci, ki se bo vršila po zaključitvi vojne.

Jugoslavija si prisvaja ne samo Trst, temveč vsu Julijsko Krajino. Ona je proti temu, da bi to vprašanje prišlo pred mirovno konferenco. Izjavila je, da na tem ozemlju biva 600.000 Slovencev in Hrvatov in samo 250.000 Italijanov. Njene zahteve bo najbrže podpirala Rusija.

Diplomatični krogi trdijo, da je Velika Britanija za sklenitev kompromisa. Italija naj bi obdržala Trst in Gorico, Jugoslavija pa dobila Reko in Polje. Bodoča meja med Jugoslavijo in Italijo naj bi šla vzhodno od Trsta v severni smeri in presekala Julijsko Krajino na dve polovici.

Rim, 5. maja.—Čez 20.000 Italijanov je paradiralo in zahtevalo, da Trst ostane pod Italijo. Izbruhnili so nemiri in izgredi med študenti in komunisti pri grobnici neznanega vojaka, v katerih je bilo več oseb ranjenih. Komunisti so za jugoslovansko kontrolo Trsta.

Italijanska vlada zahteva zavezniško okupacijo Trsta in Julijske Krajine. Uradno naznanilo, da so novozelandske čete prevzele Trst, je italijanski ministrski svet sprejel z zadovoljstvom na znanje.

Ameriški senatorji obiskujejo taborišča

Pariz, 5. maja.—Skupina ameriških senatorjev in kongresnikov je obiskala nemška koncentracijska taborišča, da se uveri o nacistični bestialnosti. Kar so senatorji in kongresniki že videli, potrjuje poročila, da so Nemci nameravali poklati vse sovražnike. General Eisenhower je povedal senatorjem in kongresnikom, da jim bo izročena evidenca o brutalnosti Nemcev. Grupa ameriških udeležnikov je tudi v Nemčiji. Med temi so Julius Ochs Adler, Stanley High in Malcolm Bin-gay.

Domače vesti

Obisk
Chicago.—Glavni urad SNPJ je v četrtek obiskal znani operni pevec Anton Shubel, ki se nahaja v Chicagu z Metropolitan-sko opero iz New Yorka.

Is ujetništva
Ely, Minn.—Anton Zbašnik, gl. tajnik ABZ, je bil obveščen, da je bil njegov sin Gilbert osvobojen iz nemškega ujetništva po tretji armadi. V ujetništvu se je nahajal od prošlega decembra.

Is Clevelanda
Cleveland.—Nenadoma je umrla na svojem domu Mary Gačnik, rojena Krajnc v vasi Lipovec pri Ribnici in v Ameriki od 1905. Bila je članica KSKJ, SZZ in društva Carniola Hive TM. Zapuška mater, dve hčeri, dva vnuka, sestro, dva brata in več drugih sorodnikov.

V bolnišnici v Memphisu, Tenn., je umrl Pfc. John J. Knaus, ki je bil ranjen v Nemčiji 19. nov., nakar je bil odpeljan v bolnišnico v Anglijo, v začetku januarja pa z letalorj pripeljan v Ameriko. Pri vojakih je bil od marca 1941. Tukaj zapuška dve sestr, brata Franka, ki se nahaja v vojaški bolnišnici v taborišču Attlebury, Ind., vsled ran, ki jih je dobil v Franciji. —Družina Anton Ljubi je prejela pismo od svojega sina Franka, da je bil po angleški armadi osvobojen iz nemškega ujetništva. Prvotno poročilo vojnega departmanta se je glasilo, da je pogrešan od 20. dec.—V bolnišnici University se nahaja Joseph Marn, v bolnišnici Glenville pa Mary Kne, ki je srečno prestala operacijo.

Padla v vojni
Ely, Minn.—V Nemčiji je padel 28. marca Pfc. Stanley S. Grebenc, star 22 let in sin Franka Grebena. Bil je član KSKJ. Pri vojakih je bil od marca 1943 in preko morja od lanskega avgusta. Poleg očeta zapuška dva brata (enega v armadi), štiri sestre in več drugih sorodnikov.

Pueblo, Colo.—Družina John Trontel je bila obveščena, da je bil 2. marca v Nemčiji ubit njen sin Joseph, star 24 let in član KSKJ. Pri vojakih je bil od marca 1942 in preko morja od januarja 1943. Zapuška starše, dva brata (enega pri vojakih) in štiri sestre.

Razmah komunizma v Nemčiji?

Napoveduje ga ujeti general Dittmar

Glavni stan 12. armade.—Med visokimi nacističnimi vojaškimi in civilnimi voditelji, ki so padli v roke zavezniškim armadam, je tudi general Kurt Dittmar, znani radijski komentator nemškega generalnega štaba.

On je dejal, da sumi, da je bil Himmler umorjen, "ker je glupo vodil pogajanja za mir." O Himmlerju ni nobenega sluha od 24. aprila, ko je imel v Luebecku sestanek z grofom Bernadottejem.

General Dittmar je tudi izjavil, da bo "Nemčija postala komunistična." Razlog je po njegovem mnenju v tem, "ker je med komunizmom in narodnim socializmom veliko sorodnosti in zato ima komunizem dobro priliko v Nemčiji."

Spanija bo izročila Lavalu Franciji

Barcelona, Španija, 5. maja.—Avtoritete so informirale Lavalu, bivšega načelnika lufarske vlade v Vichyju, da bo poslan v Francijo. On ni vedel, da je Španija dala zagotovilo, da bo izročila vse vojne zločince, ki pridejo na njeno ozemlje, Združenim narodom. Francosko sodišče je že v odsotnosti obsodilo Lavalu v smrt zaradi izdajstva.

Češke, ujet

Monakovo, Nemčija, 5. maja.—Wilhelm Frick, bivši nemški notranji minister in "protektor" Češke in Moravije, je bil ujet po vojakih sedme ameriške armade. Frick je bil med prvimi Nemci, ki so se pridružili Hitlerju. On se je udeležil nacističnega puča v monakovski pivnici 1. 1923.

Zasega premogovnikov odrejena

Lewis se upri odloku odbora

Washington, D. C., 5. maja.—Harold L. Ickes, notranji tajnik in administrator kuriva, je na podlagi odredbe, katero je izdal predsednik Truman, zasegal rove na polju trdega premoga zaradi stavke rudarjev, članov u-nije UMWA. V stavki, ki je izbruhnila zadnji terek, je zavojevanih okrog 72.000 rudarjev. Dežela je zaradi stavke izgubila čez milijon ton premoga.

Ickes je na podlagi Trumanove odredbe takoj prevzel premogovnike, zaeno pa je pozval stavarje, naj se vrnejo na delo. Nad premogovniki vzhajajo ameriške zastave kot znak, da so prišli v področje federalne vlade.

Prej je Ickes prevzel tri rove na polju mehkega premoga v West Virginiji, lastnino Carter Coal Co. Konflikt je nastal, ko je kompanija naznanila, da ne bo podpisala sklenjene pogodbe med rudarsko unijo in operatormi.

Zasego premogovnikov je priporočil Trumanu William H. Davis, direktor urada za ekonomsko stabilizacijo, ko je John L. Lewis, predsednik rudarske unije, dejal, da se ne bo pokoril odloku vojnega delavskega odbora, naj pozove stavarje na vrnitev na delo na podlagi stare pogodbe, katere veljavnost je potekla zadnji pondeljek. Čez tristo kompanij na antracitu je prizadetih v zasegi premogovnikov.

Pogrešani Poljaki v ruski ječi

Komisar Molotov jih označil za sovražnike

San Francisco, Cal., 5. maja.—Zagonetka o izginotju šestnajstih poljskih političnih voditeljev je bila pojasnjena. Sovjetski zunanji komisar in načelnik ruske delegacije Molotov je informiral ameriškega državnega tajnika Stettinusa in britskega zunanjega ministra Edena, ki sta hotela vedeti, kaj se je zgodilo s poljskimi voditelji, da so bili aretirani in odvedeni v zapor.

Razkritje je poparilo ameriške in britske delegate. Molotov je dejal, da so bili Poljaki aretirani v Moskvi kot sovražniki sovjetov. Oni so odgovorili na smrti več sto ruskih častnikov in vojakov.

Drugi detajli glede aretacije Poljakov niso znani. Gotovo je, da poljski problem ne bo rešen, ker so nastale nove komplikacije, v bližnji bodočnosti.

Feldmaršal Rundstedt omenil vzroka poraza

Pariz, 5. maja.—Nemški feldmaršal Karl Gerd von Rundstedt, ki je ujetnik sedme ameriške armade, je dejal, da je zavezniška letalska sila igrala glavno vlogo v porazu Nemčije. On je omenil tudi druge vzroke, ki so pospešili poraz nemških armad. Med temi so bili pomanjkanje olja in gasolina, razdeljanje nemškega železniskega sistema, izguba virov surovega materiala in uničenje nemških industrijskih središč v bombnih napadih.

Frick, "protektor" Češke, ujet

Monakovo, Nemčija, 5. maja.—Wilhelm Frick, bivši nemški notranji minister in "protektor" Češke in Moravije, je bil ujet po vojakih sedme ameriške armade. Frick je bil med prvimi Nemci, ki so se pridružili Hitlerju. On se je udeležil nacističnega puča v monakovski pivnici 1. 1923.

DISKUZIJE O FORMIRANJU POLJSKE VLADE

Sovjetski komisar Molotov revidiral svoje stališče

USTROJ SVETOVNE ORGANIZACIJE

San Francisco, Cal., 5. maja.—Sovjetski zunanji komisar Molotov, načelnik ruske delegacije na konferenci Združenih narodov, je po poročilu iz zanesljivih virov revidiral svoje stališče glede ustahovitve nove poljske vlade narodne enotnosti. On je v teku razgovorov z ameriškiimi državnimi tajnikom Stettinuosom in britskim zunanjim ministrom Edenom pogojno pristal na predlog, da Stanislav Mikolajczyk, bivši predsednik poljske ubežne vlade v Londonu, postane član vlade narodne enotnosti v Varšavi.

Poljski problem še vedno dela preglavice. Možnost je, da bo rešen v bližnji bodočnosti. Rešitev problema deloma zavisi od Mikolajczyka. Vprašanje je, ali bo sprejel pozicijo v poljski vladi narodne enotnosti.

Stettinius in Eden zahtevata vključitev drugih londonskih Poljakov v vlado narodne enotnosti v Varšavi. Člani te naj bi postali poleg Mikolajczyka Stanislav Grabski, bivši predsednik poljskega parlamenta v Londonu, Jan Stanczyk, bivši delavski minister, in Tadej Romer, bivši zunanji minister. Poročilo, da je Molotov za vključitev teh v poljsko vlado v Varšavi, je bilo zanikano.

Amerika in Rusija se je morala sporazumeti o vitalnem vprašanju ustroja svetovne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru v povojni dobi. Amerika je za vključitev provizije v čarter organizacije glede revizije obstoječih pogodb.

Molotov je proti taki proviziji. Dejal je, da bi služila Nemčiji v prizadevanjih za revizijo mirovnih pogodb. Britski minister Eden skuša posredovati med Stettinuosom in Molotovom o tej sporni zadevi.

Nadaljnje kočljivo vprašanje, ki je prišlo pred konferenco, je pravica velesil glede vetiranja zaključkov svetovne organizacije. T. V. Soong, načelnik kitajske delegacije, je dejal, da se bo Kitajska odločevala tej pravici pod pogojem, da ustale velesile store isto.

Amerika zanika rusko obdolžitev

Kričenje dogovora o repatriaciji ujetnikov

Washington, D. C., 5. maja.—Državni departmet je formalno zanikal rusko obdolžitev, da je Amerika kršila dogovor, sprejet na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu, glede repatriacije ruskih vojnih ujetnikov.

Obdolžitev je nedavno izrekel general I. Golikov, predsednik sovjetske komisije za repatriacijo. Dejal je, da so ameriške vojaške avtoritete poslale 800 ruskih vojaških častnikov po osvoboditvi iz nemških ujetniških taborišč v Ameriko.

"V času vojnih operacij v Franciji so ameriške čete ujele več tisoč nemških vojakov," pravi državni departmet. "Nekateri izmed teh so povedali, da so ruski državljani. Vsi ti so bili odvedeni v posebna taborišča po ločavi od nemških vojnih ujetnikov in potem poslani v Rusijo. Med ujetniki, ki so bili pripeljani v Ameriko, jih je 4300 trdilo, da so ruski državljani."

Narodnina za Združene države (Izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

RAZNI KOMENTARJI

Canton, Ohio.—Resnica je čednost, laž je podlost. Ljudi, ki so nagnjeni k laži, je najbolj, da se jih izogibaš. Govori malo s takimi ljudmi, zato ker navadno napravijo miljo dolg govor iz vsake tvoje besede.

Drugi tip so ljudje, ki radi volajo po tvojih osebnih zadevah. Ti so neotesanci, tepci, vsiljivci! Taki neotesanci ti kaj radi očitaš skopost, a sami so tako skopi, da bi se najraje napasli na tvojem vrtu in požrli sočivje brezplačno.

Moji komentarji bazirajo na resnici, zato ljudje, ki sovražijo resnico, ne morejo imeti dobre besede zanje, jaz pa nimam dobre besede za nosovohavce ali inofarje.

Nekateri radi čitajo in se radi pobahajo s svojo učenostjo. Kadar pa govorijo z njimi o svetovnih razmerah, spoznaš, da so njihovi možgani še vedno tam, tam—v prvem razredu!

Ob reki Elbi so se srečali ruski in ameriški junaki, ki so rešili svet nacističke giljotine. Ako ne bi bilo teh junakov, bi se danes tudi v Ameriki zvijali v strahu pred nemško in japonsko "svobodo".

Ko je bila napadena Amerika, so ruski heroji, ki so se danes srečali v osrčju Nemčije z Američani, stali kot jeklo ob Volgi, v predmestju Moskve in Leningrada; bilo je 40 stopinj pod ničlo, a vzdrževali so val tiranije, ki je pretila vsemu svetu, dokler se ni Amerika pripravila za skupni udar. Ti ruski junaki so resnično uničili dve tretjini nacističke oborožene sile na ruskih stepah.

Lincoln in Roosevelt sta bila enakih idej. Verovala sta v svobodo, enakost in blagostanje ljudstev, zato bosta ostala kot velika prijatelja ljudi, ki so bili podčrtani kot manj vredni.

Nemčija, ki je direktno odgovorna za današnje mizerijo in smrt 20 milijonov ljudi, sama umira—umira brez prijateljev in nihče je ne obkleva. Povzročila je nepopisno gorje in vso Evropo potopila v eno samo veliko solzo; sedaj pa se sama potaplja v svojih solzah in mizeriji.

Trmoglavost nekaterih je tako trda, da diši po denunciaciji, posebno onih, ki se ne morejo oteptati sovraštva do komunistov. Nekateri ameriški Slovenci so tako zagriznjeni, da imajo manj simpatij do Rusije kot pa ameriški kapitalisti. Ti fanatiki paradirajo okrog z zastavico in se hočejo kot stupidni strahopetci pokazati, kako so patriotični.

Benito Mussolini je žalostno dokončal—vse je vzel vrag: njegova in njegovo cesarstvo. Vrag bo vzel tudi mejo, katero je začrtal in poudaril, da je večna. Meja, ki teče od Sušaka pa gori do Triglava, se mora premakniti tam kamor spada, na zapadni breg Soče.

V Jugoslaviji naj vzpostavijo

demokratsko republiko in ločijo cerkev od države, a Rimu naj povedo, naj se drži v svojih mejah ter pusti kranjskega Janeza za vselej v miru. Pridni in pošteni kranjski Janez bo šel vseeno v nebesa, pa naj nosi križ okrog vratu ali pa motiko na rami.

Michael Chok.

PRIJATELJSKA DEBATA

Walshville, Ill.—Rojak George Gornik iz države Washingtona piše v Prosveti št. 74, da želi malo prijateljske debate. Meni je to že po volji, samo ne vem, kaj bo rekel urednik. Ne upam se ga preveč nadlegovati, ker potrebuje prostor tudi za drugo čtivo. Ampak do sedaj mi še ni prostora odpoval in tudi ne izjavljaj cenzure nad mojim pisanjem, kar je pravilno, ker danes gre za usodo človeštva. Ne morem povedati, kar želim, v enem članku, zato bom moral napisati dva. V prvem hočem povedati, zakaj bo zopet vojna, v drugem pa, zakaj je potrebna socialna revolucija.

Rojak Gornik piše, da misli, da ne bo še tako kmalu vojne, vsaj prihodnjih 50 let ne, in svoje upanje polaga na močno Rusijo. Gornik ima dobre misli in želje, toda te ne morejo preprečiti vojne. Treba je računati s fakti. Rusija, čeprav bo močna velesila, ne bo in ne more preprečiti bodoče vojne.

Tako zvana organizacija Združenih narodov sestoji iz sličnih skupin, kakor je sestojala pokojna Liga narodov—iz kapitalističnih skupin. Vsaka teh skupin pa ima svoje materialne interese. Materialni interesi ene kapitalistične skupine pa nasprotujejo interesom druge kapitalistične skupine. In tako se ti nasprotujoči si materialni interesi križajo, mešajo in kuhajo, dokler se iz golihe ne ne skuha vojna. Ne morem povedati, kdaj se bo skuhal, vem le toliko, da se bo skuhal. Enaka usoda kot je zadela Ligo narodov bo zadela tudi to organizacijo. Taká organizacija je nesposobna, da bi držala red in trajni mir na svetu. To morejo storiti le delavci, če sprejmejo program socializma.

Dokler bodo obstojali na svetu vzroki za vojno, dokler bo na svetu seme, iz katerega zraste vojna, dokler bo eksistiral kapitalizem, tako dolgo bodo tudi vojne. Kapitalizem pomeni za delavce brezposelnost, stradanje in mizerijo v mirnem času, kadar je vojna pa prelivanje krvi za kapitaliste. Socializem pa pomeni izobilje in blagostanje za vse ljudi.

Nekateri mislijo, da je v Rusiji komunizem, to se pravi socializem. Temu pa ni tako. V Rusiji je državni kapitalizem, vladajo pa birokratje. Socializem pomeni brezdržavno, socialistično industrialno republiko. Pod socializmom ne bo nobene vrste diktature, ne buržoazijske ne proletarske iz enostavnega vzroka, ker ne bo ekonomskih razredov in vsled tega ne bo komu diktirati. Pod socializmom bo obstojala industrijska demokracija, vlada od spodaj navzgor, ne vlada od zgoraj navzdol. Pod socializmom se bo produciralo

za rabo, ne za prodajo in profit, in vsled tega ne bo nobenega denarja. Denar rabimo pod kapitalizmom kot izmenjevalno sredstvo, s katerim se izmenjava blaga. Rusija pa ima državo in tudi denar in vsled tega nima socializma.

Vsak pameten človek bi moral vedeti, da se denarja ne moremo najeti, z denarjem se ne moremo obleči, v denarju ne moremo stanovati. Za to je treba hrane, obleke in zavetišča. To pa se dobi ne z denarjem, temveč z delom.

Kdo proizvaja orožje, denar ali delavci? Delavci! Kdo prevaža orožje? Delavci! Kdo rablja orožje in kolje drug drugega? Delavci! Kdo jih je pognal v to klanje? Kapitalisti! Zakaj so kapitalisti to storili? Na to jih je prisilil kapitalistični sistem. Zakaj jih je prisilil? Ker se pod kapitalizmom producira za prodajo in profit in ne za rabo. Predno pa je kapitalizem mogel prodajati tisto blago, ki ga ukradejo delavcem, morajo imeti trge, na katerih lahko prodajo blago. Ker pa osižni kapitalisti niso imeli takih trgov, so jih skušali odvzeti zavezniškim kapitalistom in tako so pognali svoje delavce v klavnico. Ker pa zavezniški kapitalisti tudi potrebujejo trge za prodajanje svojega blaga, ki so ga ukradli delavcem, so pa tudi oni pahnili delavce v klavnico, da bi te trge branili. In tako zdaj ti delavci koljejo drug drugega za kapitaliste. Delavci zavezniških kapitalistov so pa delavce osižnih kapitalistov že skoro premagali na bojnem polju v Evropi in tako bo to klanje nekega dne prenehalo, dokler se zopet ne prične znova. Ako se delavci hočejo izogniti bodočemu klanju, morajo odpraviti kapitalizem.

Nekateri ljudje pravijo, da je državno lastništvo socializem, in če bi država vzela industrije, bi se delavci osvobodili sužnosti in bilo bi vse dobro. To pa zopet ni tako. Državna lastnina ni socializem, marveč je državni kapitalizem. V Ameriki je pošta državna lastnina, delavci pa so prav tako sužnji kakor oni, ki delajo pri drugih podjetjih. V stari Avstriji so bile železnice državna lastnina, južna železnica Dunaj-Trst pa privatna lastnina. Vzlic temu pa so bili delavci enaki sužnji na eni kot na drugi železnici. O državi sem pisal v Prosveti št. 29 takole:

Država je orodje razredne vlade in se je rodila, ko je nastala privatna lastnina. Za kakšno svrhu? Da štiti privatno lastnino tistih, ki jo imajo, proti tistim, ki jo nimajo, in da drži v potlačenju vladan razred. V dobi telesne sužnosti je vlada štela privatno lastnino sužnjdržev in držala v okovih telesne sužnje. V dobi fevdalizma je štela privatno lastnino plemenitstva in držala v okovih tlačane. Danes pa štiti privatno lastnino kapitalistov in drži na uzdi delavce. Ko bo padel kapitalizem, bo šla država v grob.

Frederick Engels, sodelavec Karla Marksa, piše v knjižici "Razvoj socializma od utopije do znanosti" takole:

"Moderna država, v kakršni koli obliki, je v bistvu kapitalistična mašina, država kapitalista, idealnega, totalnega kapitalista. Večje kot so proizvajalne sile, ki jih vzame v svoje roke, bližje je idealnemu, totalnemu kapitalistu in tem več državljano izkorišča. Delavci ostanejo mežniti delavci, proletarci."

Delavci se ne morejo zanašati



Zdenek Fierlinger, novi ministrski predsednik Čehoslovaške in bivši poslanik v Moskvi.

na državo, da jih bo ona osvobodila iz mezdne sužnosti, temveč bodo morali to storiti sami na način, kakor jih uči S. L. P. Država in politična vlada spada med staro šaro in kakšna vlada mora zavzeti njeno mesto, to bom povedal prihodnjile, ko bom pisal o socialni revoluciji.

Ameriški kapitalisti hočejo po vsej sili deželo osedlati s prisilnim delom in prisilno vojaško službo po vojni. Zakaj hočejo kar naenkrat toliko vojakov? Ali mar zato, da jih bodo gledali, kako so lepi v vojaških uniformah? Vraga! Oni jih hočejo za "Kanonenfutter"! Diši po vojni!

V koloni "The Washington Merry-Go-Round" sem našel tudi tole: "Mornariški tajnik Forrestal je bil vznemirljen, ko je vojni mobilizator Byrnes odvzel 22 bojnih ladij s programa mornarice, admiralji pa niso bili samo vznemirjeni, temveč razkačeni, posebno pa še admiral Ernie King. Byrnes je zvedel, da je mornarica hotela imeti te ladje za povojni čas, ne pa za tekočo vojno. On je vedel, da bi gradnja teh ladij odvzela potrebno jeklo od armade in drugega silnega dela. Na primer, za izdelovanje traktorjev in poljedelskih strojev bo odvzeto 40 odstotkov jekla, ker armada trdi, da nima dovolj jekla, in to vzlic temu, da obstoja velika potreba, da bi se produciralo več hrane.

"Byrnes si je mislil, da bi lahko počakali z gradnjo teh ladij do povojne dobe, ker bi tako in tako vzelo kak dve leti, predno bi bile zgrajene. Tudi si je mislil, da je to briga kongresa, kako velika naj bo mornarica po vojni, ne pa admiralov.

"To pa je skoro zlomilo srce admiralja Kinga. On je že delj časa govoril, da bi se pričelo z gradnjo povojne mornarice že zdaj in tudi ni molčal o deželi, ki je sedaj zaveznica, proti kateri bi se te ladje rabile."

Zopet diši po vojni!

V isti koloni, v kateri je bilo naslovljeno pismo na Stalina, je pisec Drew Pearson pisal, da bodo leteče bombe zdrobile v prah mesta, ki so oddaljena 5000 milj. Če bo Amerika imela take bombe, jih bodo imeli tudi drugi narodi. Človeka kar groza oblike, ko kaj takega čita, kaj pa bo še, ko bodo take bombe res švigale po zraku?

Dokler bo stal kapitalizem, bodo tudi vojne, ker jih kapitalizem povzroča. Kdor misli drugače, se moti!

Joseph Brown.

IZ METROPOLE
Cleveland, O. — Danes je precej hladno v naši slovenski metropoli. Pred nekaj tedni je bilo prevroče, sedaj pa prehladno. Potnikom, ki so se pritoževali o mrazu, sem svetloval, naj se pritožijo našemu novemu predsedniku Trumanu.

Čital sem dopis Georga Gornika. Dopis sem vzel na znanje. Jaz imam svoje muhe, George pa svoje, ali "vsak po svoje", kakor pravi Tone Terbovec, urednik Nove Dobe.

Naši uredniki naj vzamejo sledeče na znanje: V Cleveland News piše neka Ann sledeče: "Reading your tribute to our beloved president Roosevelt. I wonder if all you who hated him so much did not help to kill him? After all, such hate as you had must have eaten into the body of the great man—because he is great. I say 'our' because we all (people of USA) love him and believe in him."

Uredniki dotičnega časopisa so ponatisnili dopis čitateljice, kljub temu, da jim je precej ostro povedala v brk. Fakt je,

da so naši veliki meščanski časopisi nesramno obkladali predsednika z raznimi grdmi primki. Seve, predsednik in njegova družina se ni ozirala na vsa tista neresnična natolcevanja, le njegov pišek Fala, ki je škodake pasmi, je lajal na napadalce svojega gospodarja.

Zadnjič sem pisal o predrznosti Amerikanov. Eden njih je bil tudi častnik Ernie Pyle, ki je pred kratkim padel na japonski fronti. Dvignil je glavo iz jarka, tedaj pa ga je podrla strojno puško skrit Japonec in Pyle je bil ubit na mestu. On je že trideseti vojni poročevalec, ki je bil ubit v tej vojni. Star je bil 44 let, rojen na farm v bližini Dana, Ind. Njegova soproga je doma iz Stillwaterja Minn. Ime ji je Geraldine.

Naš St. Clair ave. je sedaj zopet pokrit. Skozi vso zimo so ga popravljali in nanovo betonirali kanal, ki ga je 20. oktobra 1944 razdejala plinska eksplozija, v kateri je zgorelo tudi mnogo prebivalcev v st. clairski okolici, kjer stanujejo skoraj izključno Slovenci. Kjer je kanal, med 61. in 62. cesto, teče tudi potok in se z drugo nesnago izliva v jezero Erie. Popravljanje ulice je vzelo zato toliko časa, ker ni bila zima preveč naklonjena Clevelandčanom. Upam, da bodo kmalu položili tudi tračnice v pravi tir, da bom potem brez skrbi, da ne bi s poulično treščil v urad Ameriške Domovine.

Naj še omenim, da sem prejel poleg kritike tudi pohvalno pismo za dopis, ki je bil priobčen v Prosveti z dne 16. marca. Pohvalil me je nekdo iz Grand Junctiona, Colo. Prejel sem tudi več pisem glede preslice. Seveda, jaz nisem v biznisu s preslico, rečem le, da je dobro zdravilo. Frank Barbič.

PRISPEVKI ZA STARO DOMOVINO

Cleveland, O. — V mesecu aprilu smo prejeli pri podružnici št. 48 SANSa sledeče prispevke, ki so jih darovali rojaki in rojakinje za pomožno akcijo J. F. Durnu: Anton Kobal in žena \$50, Matt Petrovich in žena \$30; po \$25: društvo št. 53 SNP; (prispevke za mesec marec in april) in kapetan Fred P. Cesnik; po \$10: poročnik Charles C. Bolka, društvo Svoboda št. 748 SNP, Joseph Pretnar in žena; po \$5: L. Ogrine in žena, George Bergeč in žena, A. Vesel in žena, ostali, po številu štirje, pa so darovali manjše vsote. Skupna vsota znaša \$183.

Anton Ivančič in Jack Zajc sta nabrala \$76. Po \$5 so darovali družina Anton Ivančič, Jack Zajc, Frank Gubanc, Frank Straus, Mary Zdešar, Frank Jelarčič, Thresa Zele. Družina Anton Gubanc pa je darovala \$10, ostali, po številu 23, pa manjše vsote.

Frances Wolf je izročila \$8. Od teh je darovala Mary Prinčič \$5 in ena oseba manjšo vsoto.

Louis Petrovič je nabral \$22. Po \$5 sta darovali družini F. Klun in Frank Smrdel, ostali, po številu sedem, pa manjše vsote. Skupni prispevki v mesecu aprilu za pomožni rojakom v stari domovini znašajo \$289.

Za SANS pa so prispevali: Društvo št. 53 SNP, članarina za mesec marec in april, \$25; po \$5: Pavla Klinc, Frank Smrdel (izročila Angela Kalin), družina Koss, Anton Ogrin, Progressivne Slovence krožek št. 1, ostali, po številu šest, pa manjše vsote. Skupni prejemki v mesecu aprilu za SANS znašajo \$86. Skupna svota prejemkov za pomožno akcijo in SANS pa znaša \$355.

Apeliram na zastopnike, da se tu v tem mesecu potrudijo in zberejo čim več denarja skupaj. Zaeno tudi ponovno apeliram na rojake, da prispevajo liberalno, čim več kot je mogoče. Vse kaže, da ne bo več dolgo, ko bo naš narod končno osvobojen in upajmo, da bo vsa Slovenija združena. Nacističke podgane že beže, z Mussolinijem pa so italijanski partizani obrabljali po svoje. Skoda, da niso dobili v roke tega velikega kriminalca primorski Slovenci. Če bi ga dobili, bi malo prakticirali z njim in mu dajali v povračilo ricinovo olje, katerega je tako rad dajal našim Primorcem skozi zadnjih 25 let. Imejmo upanje, da ne bo našega primorskega naroda nikoli več zadela taka nesreča kot ga je po zadnji svetovni vojni.

Za podružnico 48 SANSa: J. F. Durn, tajnik.

Konec nacističke Nemčije

S kapitulacijo Berlina, ki je zadnja sredo padel na vsej črti v roke ruski vojski, je prišel tudi padec nacističke Nemčije. Ko pišemo te vrstice, kapitulacija Nemčije še ni bila formalno naznanjena, bodisi s strani kake nacističke avtoritete ali s strani zmagovitih zaveznikov. Toda predno bodo prišle te vrstice pred čitatelje, se to lahko že zgodi.

Ako ne pride do oficijelne kapitulacije z nacističke strani, zdaj od admiralra Donitzita, ki je v zadnjih dneh nemške agonije postal vrhovni "firar", se bodo lahko še več tednov vršili manjši ali večji boji, dokler ne bodo potiščeni vsi ostanki "nepremagljive" nacističke vojske. In ti ostanki še drže v svojih rokah vso Norveško, Dansko, nekaj Holandske, nekaj kosov Nemčije in Avstrije, pretežno večino Češke in tudi še del Slovenije in Hrvaške.

Kolikor nam je znano v hipu, ko to pišemo, je bila s kapitulacijo nacističkih sil v Italiji osvobodena tudi vsa Primorska in Istra. Poročila namreč govore, da se Gorica, Tržič in Trst nahajajo v rokah jugoslovanske osvobodilne vojske. Po tem lahko sodimo, da se je isto zgodilo ali se zgodi v par dneh tudi z Reko, Poljo in drugimi istrskimi mesti, kakor tudi s Postojno, ako je bila v območju nacističke komande v Italiji. (Novejša poročila pravi, da so angleške čete zasedle Trst in Gorico, kar pa zanika vest iz Belgrada.)

Kar se tiče ostale Slovenije, je bila očitno pod komando tako zvanega avstrijskega območja. Enako tudi še okupirani deli Hrvaške. Ker se ta komanda še ni podala, lahko pride še do vročih bojov tudi v okupiranih krajih Slovenije. To bi pomenilo še večje razdejaje, še večjo nesrečo za naš narod—sploh za vse enako prizadete kraje. Dokler ne slišimo vesti, da je vojna končana tudi v vsej Avstriji, ne bomo mirno spali, kajti toliko časa bo še tekla kri in gorele vasi tudi po Sloveniji in Hrvaški.

Toda ker je bila v četrtek poleg Hamburga tudi češka Praga proglašena za odprto mesto, daje to vsaj nekaj upanja, da pride do splošne nacističke kapitulacije tudi v območju avstrijske komande. To bi rešilo tudi Ljubljano in druge okupirane kraje v rodni domovini zadnjih agonij.

Kaj store nacisti v še okupiranih krajih, je v tem trenutku še velika uganika. Če se odločijo za boj do zadnjega moža tam, kjer koli se nahajajo, bodo še padale žrtve. Vse to je seveda ne samo absurdno do totalnosti, marveč navadno zločinstvo. Tega zločinstva bodo veliko krivi tudi domači kvizlingi, ki so postali navadno orodje Nemcev. Ti kvizlingi zločinci in izdajalci lastnega naroda se nahajajo po vseh okupiranih državah.

Zadnja vest, ki smo jo na primer čitali iz Rima, pravi, da je v nacistički armadi v Sloveniji tudi veliko domačih kvizlingov, predvsem Pavličevih ustašev. Ker ti izrodki vedo, kaj jih čaka v primeru kapitulacije, se znajo boriti do zadnjega moža. Takih izrodkov je veliko tudi na Češkem—več kot na Danskem ali Norveškem. Da bodo ti ostanki nacističkega barbarstva plačali z življenjem od svojega lastnega naroda, je gotovo. To čiščenje bo potrebno tudi v Sloveniji in na Hrvaškem.

Do hitrejšega konca nacističke Nemčije je veliko pomagala nenadna kapitulacija nemškega poveljstva v Italiji. Nacistička udarna moč v severni Italiji je bila zdrobljena po dobrih treh tednih zavezniške ofenzive. K tej kapitulaciji so veliko pripomogli tudi italijanski partizani, italijanski delavci, ki so bili po vseh videzih dobro organizirani v Milano, Turinu in drugih industrijskih mestih, in to kljub vsemu nacističnemu terorizmu.

Da so bili ti partizani dobro organizirani in močni, je razvidno tudi iz tega, ker so sami polovili in postrelili glavne fašistične voditelje z Mussolinijem vred. Ameriški poročevalci so potem pisali, da so se med partizani in nacističisti vršili vroči boji, da so pričali razbiti tanki, oklopni in tovorni vozovi. Vsa večja mesta v severni Italiji so prišla tudi takoj v roke levačarskim elementom—socialistom in komunistom.

Prav to—sovražno zaledje—je gotovo veliko vplivalo na tako nemadno kapitulacijo nacističskih sil v Italiji. Ampak položaj teh sil ni bil bolj obupen kot je na primer v Sloveniji, Avstriji, na Češkem in drugod. Ako bi bil vrhovni poveljnik teh sil hotel nadaljevati še dalje povsem brezupen boj, bi Italija s slovenskim Primorjem in delom Avstrije še ne bila osvobodjena.

Zeleti je le, da bi prišel čimprej konec te največje tragedije po vsej Evropi in tudi na Pacifiku. V Evropi smo priča koncu zadnjega dejanja te tragedije, nihče pa še ne ve, koliko časa bo še trajala na Pacifiku. Ako bodo japonski militaristi posnemali svoje nemške bratce, se bo na Pacifiku lahko odigralo še precej poglavij te krvave drame. Vsa vsa situacija kaže tako.

Ameriška oborožena sila je v zadnjih par letih, in to posebno od lanske pomladi tudi na Pacifiku pognala sovražnika daleč nazaj. Mnogo japonskih mest je danes že v razvalinah. Toda krvavi boji na otokih Iwo, Okinawa in drugod so ledena voda na vsako nado, da bo te tragedije kmalu konec tudi na Pacifiku.

Nobenega dvoma ni, da bo anglo-ameriška sila zmožna zdrobiti vso Japonsko magari samo iz zraka in z bojnimi ladjami. Toda to bi bil dolg preces in končno bi bilo treba tudi invadirati deželo. Japonci pa so pokazali, da bodo tukaj največje žrtve. Poleg tega je v njih rokah tudi vsa Mandžurija in dve tretjini Kitajske, kakor tudi še ves malajski svet. Na vsem tem ozemlju, predvsem pa na Kitajskem in v Mandžuriji so Japonci zadnja leta zgradili veliko vojno industrijo, kar jim bo omogočilo, da bodo lahko vodili še dolgo vojno izven svoje dežele. Padec Nemčije torej še ne pomeni konca vojne.



Ameriški tankovci čakajo poročila svoje patrolne predno so navallili na neko vas na japonskem otoku Okinawa.

Domača fronta

Office of War Information
Washington, D. C.

Pet zahtev Strica Sama

Washington. — Vlada prosi svoje državljanke ta teden, da storijo naslednje:

Da tudi nadalje pomagajo številni ladijski prostor in odpošljejo najmanj tri od petih pismem preko morja z V-pošto.

Da ščitijo uradne črke, katere dobivajo, in gledajo na to, da jih ne bo nihče ukradel ali ponaredil. Glejte, da jih boste dobili v svoje lastne roke, a podajte jih šele, ko jih vnovčite. Izveščajte se za važen posel, katerega boste mogli izvajati vedno pozneje s tem, da se pridružite U. S. Cadet Nurse Corpsu, ako ste od 17 do 35 let stara in absolvent srednje šole. Podrobnejše informacije dobite v vsakem bolniškem institutu in superintendantu.

Začnite že zdaj kupovati bonde E za 7. vojno posojilo s tem, da si že zdaj prihranite več denarja od svoje plače.

Pomagajte transportirati vojaške in zaloge s tem, da se vrnete na morje, ako ste pomorščak, podčastnik ali inženirski častnik mornarske garnizije.

Večanje veteranov

Washington. — Vedno več veteranov se pripravlja na industrijske kariere s pomočjo vežbanja — to dokazujejo statistike pri Apprentice-Training Service, katere je objavila War Manpower komisija.

Ta poročila potrjujejo, da je število veteranov, ki se javljajo za vežbanje mnogo večje kot število vseh drugih prosilcev. Brez vojakov so se tudi izkazali kot tako zanesljivi in spretni delavci, da vlada s strani delodajalcev veliko povpraševanje po njih.

Produkcija domačih ledenic

Washington. — War Production Board naznanja, da bo od 1. julija naprej dovoljeno vsem nim tovarnarjem, ki se prejel posebno pismeno dovoljenje od WPB za izdelavo določenega števila ledenic, za njihovo o-
trožje, proizvajati ledenice, ki morejo zadostiti vojaškim in civilnim zahtevam obnemem. Objavljeno je bilo že, da je bilo izdanih pooblastil za izdelavo 4.000 domačih ledenic v drugem četrtletju 1945, in WBP pravi, bo morda izdanih kmalu še dodatnih 1000 ledenic.

Bowles prosi za sodelovanje

Washington. — "Ko bo zgovorina poročala vse o naših naporih za vzdrževanje cen v tej vojni, bo povedala, da je največje delo izvršil narod sam — milijone Amerikancev, ki vedo, da je kontrola cen in namnina potrebna, in ki so radi tega, vsak po svoje, podpirali te programe in jih tudi uresničili," je dejal OPA Administrator Chester Bowles nedavno na radiu.

"Ako popustimo predno bomo imeli dovolj blaga, da zadostimo našim zahtevam, se nam utegne pripetiti ista gospodarska nesreča kot po zadnji vojni," je dejal. "Le, da bi bilo to pot mnogo huje. Največje nevarnosti le-
že vedno pred nami. Tem nevarnostim bomo kos le, ako bomo v polni meri izvrševali svojo dolžnost v pogledu pravilnikov cen, kontrole najemnin in racionaliziranja. Danes in tudi v prihodnosti, ki leže pred nami."

Nabiranje papirja

Washington. — Med tem, ko se pripravljajo napadi na vseh frontah, gre vedno več papirja preko morja — kot omoti in deli naše vojske — in ta papir se ne vrne več. Radi tega je manj papirja na razpolago za nabiranje v tej vojni, tako da je zdaj treba preiti vsak posamezen kosček papirja, ki ostane tu in je dovolj velik, da ga nabirajo. Star papir nadomestuje celotno pri izdelovanju novega papirja, tako da je nabiranje starega papirja najboljši odgovor na pomanjkanje lesne celuloze. Ameriške papirnice bodo svoje delo le, ako bomo uspeli pri nabiranju starega papirja kot do zdaj.

Pojdite na potovanje

Washington. — Oni civilisti,

ki bodo ob letošnjih počitnicah ostali doma, ne bodo le pomagali preobteženemu vojnemu prometu, temveč bodo imeli tudi doma mnogo več zabave, kot bi je mogli najti na potovanju v prepolnih železniških vozovih in avtobusih. Nikdar v zgodovini naše železnice in naših avtobusov še niso nosili toliko potnikov — a ko se bo končala vojna v Evropi, je pričakovati, da bo pritisk na promet še večji v pogledu vojaških transportov. Vsa naša transportna sredstva imajo danes edino prostora za one, ki pomagajo skrajševati vojno v Evropi in na Pacifiku. Pozivamo vas torej, da prebijete svoje počitnice doma, v svoji lastni občini. Pomagajte si z zabavami v svojem domačem okraju.

Čuvajte se nezgod

Washington. — Narasčajoče število nezgod, katere bi se bilo dalo preprečiti, prav zares po-

daljšuje vojno, ker nam odvzema na milijone delavnih ur v proizvodnji industrije in poljedelstva, ker nam ubija ali onesposobi izurjene delavce in farmarje, uničuje nenadomestljiv material in opremo, črpa naše zaloge redkega materiala za popravila in zapravlja naše delavne sile, obenem pa zahteva nego v naših že zdaj preobteženih bolnicah, zaposluje preza-
poslene zdravnike in bolničarke. Pomagajte zmanjšati število nezgod in bodite previdni — v prometu, doma, pri delu in na farmi.

Pobijajte draginjno

Washington. — Nevarnost inflacije, katere povzroča vojna, je še vedno tako velika kot vedno — napori Amerike za pobijanje draginje ne smejo prenehati niti za trenotek. Kupujte samo, kar zares potrebujete. Plačujte samo maksimalne cene za vse, kar kupite. Vse odveč dolarje pa spravite v vojne bonde in druge hranilne institucije. — OWI.

Osvoboditev Vipavske doline

NOV v Sloveniji se brez dvoma bori na najbolj izpostavljenem ozemlju Jugoslavije in pod najtežjimi pogoji. Po slovenskem ozemlju pelje pot iz italijanske fronte na vzhodno fronto na Madžarskem. Ker se obe bojišči vedno bolj približujeta, postaja Slovenija neposredno zaledje fronte, kjer počivajo ali se zbirajo in reorganizirajo razbite nemške divizije. Sovražnik skuša za vsako ceno popraviti in zavarovati vse komunikacije, po katerih bi lahko prevažal vojaštvo in vojni material ter imel tudi zagotovljen umik.

Vse to velja zlasti za našo Primorsko, kjer IX. korpus neusmiljeno bije sovražnikovo živno silo in ruši komunikacije. Te dni poteka eno leto, od kar je bil ustanovljen IX. korpus. To je leto zmag in nešteti uspehov, ki so bili kronani z osvoboditvijo Vipavske doline. Naše osvobojevano ozemlje se je s tem močno povečalo. Danes patrolirajo naše enote v predmestjih Gorice.

Ta velik uspeh je rezultat enoletnih borb junaških borcev IX. korpusa, zlasti 30. divizije. Pred izpriznitvijo Vipavske doline so se vodile štirinajst dni težke borbe na Banjški planoti in Trnovem. V tem napadu je sovražnik prvokrat po dolgem času uporabil vse redove vojske: okoli 2000 mož pehote, 20 topov različnega kalibra, 7 tankov, 5 avtoblindov in izvidniška letala. Vse te sile so navalile na osvobojevano ozemlje na Primorskem. Šest dni se je sovražnik besno zaletaval na položaje naših enot. Misli je, da bo s topovi in tanki ter letali ubil moralno našim hrabrim borcem. Sovražnik je mislil, da naše enote ne bodo zdržale toliko dni in noči na položajih in hrabro odbijale vse napade. Misli je, da bo naše borce prevaril ali presenetil, ko je skušal prodreti na skoraj neprehodnih mestih. Toda enote IX.

korpusa so ponovno dokazale svojo visoko maneversko sposobnost in budnost ter vztrajnost. Sedmi dan so prešle v ofenzivo in zadale sovražniku težke izgube. Moral se je umakniti. V teh borbah se je posebno odlikovala 17. SNOB "Srečka Kosovela".

Sovražnik je občutil moč in udarnost ter nepremagljivost naših enot, zato je bil prisiljen, da je zapustil vse postojanke v Vipavski dolini. Po štirinajstih mesecih je bil osvobojen najrodovitnejši del Primorske. Po-
plačane in maščevane so bile žrtve, ki so padle v dolgotrajnih bojih za osvoboditev bogate Vipavske doline.

Brigade so se spustile v dolino in tolkle sovražnika, ki se je umikal. Naše enote so zaplenile mnogo vojaškega materiala. Takoj so bile razrušene vse utrdbe, s katerimi se je sovražnik zavaroval. Da se ne bi sovrag več povrnil, so naše enote rušile železniško progo in mostove.

Še enkrat je sovražnik zbral motorizirane sile in prišel v osvobojevano dolino. Naši so jim pripravili past in jih spustili v mišnico. 24-tonski tanki, blinde, eleganten komandantov avto, vse je šlo lepo v Vipavsko dolino. Toda ven? Drzni mineri so postavili minsko polja. Sovražnik je mine z magnetičnimi iglami deloma našel. Toda posebnih partizanskih min niso našli. Nanje je zavozil prvi tank, nato še drugi, blinda, komandantov avto. Vse je letelo v zrak!

Prišla je pomoč iz Gorice. Naši so to predvidevali in jim tudi pripravili sprejem. Minska polja so jim ustavila pot. Zletel je v zrak samo prvi tank. Ostali so jo odkurili nazaj, od koder so prišli.

Vipavska dolina je bila rešena. V Ajdovščini in Vipavi so vriskali od veselja. Oglasila se je partizanska pesem. Vse je bilo praznično razpoloženo.

Po štirinajstih mesecih... zopet svobodni, zopet objeti s partizani, rešeni nasilja in gorja! Fantje in možje, ki so bili še doma, so takoj stopili v NOV. Narodno osvobodilni odbori so začeli takoj z delom. Takoj je bila podpisana večja vsota narodnega posojila. Mladenke so si našli rdeče zvezde in izkopali svoje lesene puške. Vse je bilo mobilizirano, vse je mislilo, čutilo in govorilo le eno: svobodni smo!

Skozi Vipavo je v paradnem maršu korakala 19. SNOB "Srečka Kosovela". Petdeset najboljših borcev je bilo odlikovanih z redom hrabrosti.

V Ajdovščini se je vršil slavnosten meeting, na katerem je govoril komisar XXX. divizije Janko Rudolf: "... po štirinajstih mesecih smo vam priborili svobodo..."

Da. To je zmaga odličnih primorskih borcev! To je zmaga vsega primorskega ljudstva! Komandant XXX. divizije, junak primorskega Krasa, priljubljeni Branko—Rudi Kodrič—je izjavil: Osvobodili smo biser naše Primorske. Vipavska dolina gori v navdušenju za novo Jugoslavijo, za maršala Tita! Zbrali bomo vse svoje sile, da bomo osvobodili vso Primorsko in njeno srce—naš Trst! V imenu vseh primorskih borcev izjavljam, da so vsi Primorci pripravljeni dati svoja življenja za osvobojevanje Trsta!—Slovenski Poročevalec z dne 20. dec. 1944.

Demonstracije v Belgradu

Belgrad. (ONA)—Dne 18. apr. popoldne so nenadoma nastale spontane demonstracije proti špekulantom na črni borzi in prekupčevalcem na črnem trgu. Demonstracije so zagorele na glavnih belgradskih ulicah. Kar naenkrat so se pojavili ogromni plakati z ostrimi obsodbami prekupčevalcev in ogromne množice ljudstva so se zbrale. V eno belgradskih kavarn so vdrli ljudje v velikih masah in zaplenili precej sladkorja, šunke in jaje. Govorniki so se pojavili vstopovod in ostro obsojali črne borze. Nekaj stolov je bilo polomljenih in nekaj oken razbitih, med tem ko je policija gledala v drugo smer, ne da bi se vmešavala.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Slovenska partizanska pesem

Zbral in uredil Mile Klopčič

Vida Brest:

Materi partizana

Tvoj sin se v gozdovih bori, mlad in ves šibek, o mati! Lani je nehal se šele igrati, zdaj je že v boju, ki v dalji besni. Trudna, izmučena si ga zibala, plakal je, ti si z otrokom jokala, pela si z njim, ko je pel brez skrbi. Mati, tvoj sin se v gozdovih bori, bodri ga, mati, saj včasih v obupu tvoja beseda mu vlije moči.

Morda je sonce zagrnilo oblak, padel, mati, je tvoj sin, padel je v borbi za narod, junak, toda za njega v cerkvenem stolpu niso zvonili zvonovi tedaj... Tam, nekje sredi mogočnih gozdov mirno, spokojno tvoj hrabri sin spi... mati, verjamem, to strašno boli, išče ga duša ti sredi lesov... Nihče zdaj tvojega joka ne sliši, pusti zdaj tožbe in solze na stran! Pojdi junaško, ponosno naprej, padel je sin tvoj, junak, partizan!

Marija Drnovšek:

Obroč

Fantje, petnajst nas je, petnajst partizanov, — in njih je samo—tri sto, tri sto cigánov. Tri sto jih trepeče. Strah nazaj jih vleče... A mi na nje! Juriš! Juriš!!!

Dan bo vroč. Ozek je obroč, a treba je proči! Proč od tod! Svoboda povsod, le tod, le tod jeklen obroč. Boj bo vroč.

V strelce, zaklon!

Vsak se postroji, vsak se podvoji, vsak se potdvoji!!! Puška postane mitraljez in vse počez kosi, mori, kosi! Puška postane top in vse naokrog kakor snop pada sovrag.

Iz zaklona se dvigne Šrnjak: Juriš, juriš, juriš!!! In tedaj strelci vsi kot vrelci moči in poguma do brezuma — kajti širok je obroč — se zapodimo, z bombo, z nožem, z roko vanje, kakor kdo more.

In brez opore njih tri sto kot mehko testo se uda le toliko, da potisnemo skozi.

V tihi lozi potem se prestejemo ter se veselo nasmejemo: petnajst nas je še!

Janez Pelko-Perovšek:

Vojna

Prvi: Nad Savo jekleni kragulji brne!
Drugi: V Ljubljano prot' nebu topovi grme!
Fantje: Na vasi sklonili so glave možje,
Dekleta: in žene so plaho sklenile roke.
Vsi: VOJNA!

Dekleta: V pozabi so butare, oljke miru, zdaj vsako srce trepeta od strahu. Nobenemu cvetna nedelja ni mar, in misel le ena mori vsakogar:
Vsi: Vojna! Vojna!

Fantje: Sklenili krog mej so železen obroč fašistični vrati, vso svojo moč so vrgli na našo ubogo zemljo, da jo v pohlepu brezmejnem požro.

Fantje: Vojna!
Dekleta: Vojna!
Vsi: Vojna!

Eden: Zdaj veliki teden nam bo gospodar, preštevali Judeži bodo denar, zapirali bodo vas, bili v obraz, med križanjem sramotili na glas.

Dekleta: Vojna!
Fantje: Vojna!
Vsi: Vojna!

Vsi: In vendar je prav, da je vojna prišla, z besedo se streti sovraga ne da. Naj zrno očisti se plev in prahu, mladina, na boj zavihraj brez strahu! Vojna! Vojna! Vojna!

(Pripomba: Pesem je prirejena za zbornico deklaracij.)

Marija Drnovšek:

Pionirsko kolo

Tine, Tine, Jurij, Meta, pionirsko to bo četa, in tovariši ostali kolo bomo zaigrali!

Tovariš Tine, ti boš Tone in upravljal boš kanone. Tovariš Tone, ti boš Tine, na cesti boš polagal mine.

In Peterček junak bo cel, sam nosil bo topovsko cev. Kurir bo Janez, jaz bombaš, a Jurij bo poveljnik naš.

In Jelka nam bo komisarka, perica naša naj bo Darka. In kuhar bo sosedov sin, zdravnik tovariš bo Martin.

To, mislim, je že cela četa. Še bolničarka naj bo Meta. In kot dobri partizani orožje naredimo sami.

Zdaj pa v ložo brž hitimo, da skrivamo polovimo; in postavimo zasede da sovražnik nas ne zmede.

Zdaj, tovariši, vsi v stroj, da odpravimo se v boj! Položaje zavzemimo, pred premočjo ne zbežimo!

Postojanke razpodimo in domove si rešimo! Juriš! juriš nad sovraga, jutri bo že naša zmaga.

Poročilo s konference

San Francisco, 1. maja. — Na svetovnega organiziranega delavstva, da dobi vstop na konferenco združenih narodov, so splavale po vodi. Izvršni odbor je apel predstavnikov unij enostavno zavrgel.

Zastopniki organiziranega delavstva so zborovali več dni v bližnjem Oaklandu. Zastopali so delavstvo iz 35 držav. Delavci so gotovo upravičeni do zastopstva na tej konferenci, toda žal jim je bil odklonjen. Molotov je v tem smislu stavil predlog, toda ga je po kratki in vroči debati umaknil. Vse, kar so delavstvu obljubili, je to, ako imajo kakšne sugestije, naj jih pismeno predložijo tehničnemu odboru.

To je plačilo delavstvu, ki je lojalno delalo in produciralo in največ pripomoglo do uspešnega poraza sovražnika. Odbor strokovnih organizacij je izvršnemu odboru konference poslal oster protest proti zaušni delavstvu. Protest so podpisali: Za CIO Sidney Hillman, za Anglijo Walter Citrine, za Rusijo M. Tarasov in za Francijo Louis Sallant. Podpisani govorijo v ime 60 milijonov organiziranih

delavcev. Ali bodo dosegli kaj uspeha, je težko reči.

Poljsko vprašanje, ki je do zdaj delalo na konferenci največ preglavic in nesoglasja, je bilo končno vrženo v koš, kjer bo najbrže ostalo in čakalo rešitve po zaključku konference. Tukaj se jasno kaže, da sile, ki delujejo za kulisami, so močnejše kot je vidno v javnosti.

Ker smo videli, kako enostavno je bila Argentina sprejeta v organizacijo združenih narodov, je med liberalnimi elementi nastala bojazen, da mogoče povabijo celo španskega mesarja Franka. Da se to prepreči, je tukaj na delu zelo aktivna grupa prijateljev španske republike. Svoj urad imajo v hotelu Palace. Izdali so že več letakov, v katerih zahtevajo, da se rezervira na tej konferenci sedež republi-
kanske Španije. Tukaj se nahaja več bivših članov lojalistične vlade, med njimi Prieto in Del Vayo.

Kot sem že zadnjič omenil, se tukaj nahaja tudi močna grupa srbskih "patriotov." Intrige in propaganda, ki jo vodijo, je nekaj izrednega. Ali uspehi ne bodo. O tem več pozneje.

Predsednik jugoslovanske delegacije dr. Iva Šubašić je na plenarni seji podal daljši govor, v katerem je orisal težko borbo in velike žrtve, ki so jih dopri-

nesli Jugoslovani v tej vojni. Poudarjal je tudi, da kljub vsem težavam in žrtvam danes prevladuje v novi Jugoslaviji nov duh in apeliral na zaveznike za materialno pomoč. Dasi je bil on zadnji na programu na popoldanski seji, so ga delegati in ostali pazno poslušali in ga večkrat prekinili s plaskanjem.

Anthony F. Zagar.

Policijska ura v Belgradu

Belgrad. (ONA)—Jugoslovanska vlada je šla mnogo dalje kot Byrnes in je začela tesno kontrolirati nočno življenje jugoslovanske prestolnice.

V Belgradu je policijska ura ob 12. ponoči. Mnoga pa so mesta po deželi, kjer nastopi policijska ura mnogo prej. Poleg tega je prepovedano tudi vse veselječenje po nočnih lokalih in javno plesanje v gostilnah. Vzrok teh odlokov je, da mora živeti ljudstvo na podlagi strogo odmerjenih deležev, dočim je bila onim, ki so mogli plačevati za to, na razpolago najboljša kuhinja in povrh tega še glasbene in umetniške prireditve.

WE'RE OFF TO THE BUTCHER WITH OUR USUAL FATS...



Mesdna formula malega jekla ne dovoljuje po-
bnihih prihrankov, ki bi v obliki kupne moči po-
veli trgovino in industrijo po vojni.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Takrat mi je srce prekipelo pomilovanja, ko sem se sklonil k njej in poljubil njeno ubogo voščeno roko; danes pa, ko vem, koliko zla nas je še čakalo v bodočnosti, bi jo najrajši blagoroval, če se spomnim dveh dolgih desetletij izgnanstva in razočaranj, ki sta bili še namenjeni tolikim njenim prijateljem, tolikim izmed onih, ki so nekdanj krasili njene sobane v Saint-Alaisu in Cahorsu. Ona in njeni ljudje, obdarjeni z redko odločnostjo in velikim ponosom, so bili mnogo tvegali in mnogo izgubili; igrali so za vse in so tudi vse izgubili.

Ta konec je bil še vedno bolj od ječe ali gljotine; bil je boljši, nego da bi bili postali na tujem stari in nadložni ter se naposled vrnili v domovino, ki jih je bila zdavnaj pozabila, med sodržavljane, ki so se krohotali njihovim starim kočijam ter njihovim krilom in pričeskam izza davno minulih dni.

Rekel sem že, da so trajale pobune v Nimesu tri dni. Zadnji dan je prišel Buton pome in mi je jel prigovarjati, naj odpotujem. Rekel je, da moramo neutegoma ostaviti mesto, ako se hočemo ogniti še večjih nesreč, ker bi morala drugače on in njegova stranka, ki nas je bila rešila, odkloniti vsako odgovornost.

Louis je menil, da naj be se umaknili v Montpellier in od onod k emigrantom v Turin; nekaj ur sem mu tudi jaz pritrjeval, zakaj največ mi je bilo do tega, da spravim ženske na varno.

Butonova zasluga je, da nisem ostal pri tem sklepu, ki bi ga bil pozneje gotovo obžaloval. Kar naravnost me je vprašal, ali mislim res odpotovati, in ko sem rekel, da mislim, je stopil k vratom in se je naslonil nanje.

"Bog ne daj tega!" je dejal. "Gorje tistim, ki odhajajo. Malokdo izmed njih se bo vrnil." "Kakopak!" sem mu zabrusil s srdom in strastjo. "Preden mine leto dni, nas boste na kolnih prosili, naj pridemo nazaj."

"Zakaj neki?" je vprašal.

"Saj ne boste mogli ohraniti reda, če nas ne bo!"

"Pa še kako lahko," je odvrnil hladno.

"Le pogledite okoli sebe, kako gre vse po zlu."

"To bo prešlo."

"A kdo vam bo vladal?"

"Tisti, ki so najboljši," je trdovratno odvrnil. "Kako morete misliti, gospod vikont, da bo po vsem, kar se je zgodilo, samo tisti mogel dati zakone, ki bo imel kak naslov? Menda si ne domisljate, da žito ne bo več raslo in da kokoši ne bodo nesle jajec, kadar ne bo več plavala nad njimi vlastelinsva senca? Ali menite, da bodo naše vojne manj zmagovite, če bomo odhajali nanje brez napudranih glav?"

"Mislim," sem odvrnil, "da je čas ostaviti lajdo, kadar se silijo za krmarije tisti, ki ne poznajo morja."

"Krmar se bo naučil svojega posla," je nadaljeval Buton. "In kar se tiče tega, da naj bi bilo čas ostaviti lajdo: kdor nima česa iskati na njej, naj le gre, kamor hoče. Bodite pametni, gospod," je povzel z izpremenjenim glasom. "Bodite pametni. V treh dneh so pobili v Nimesu tri sto ljudi."

"In vi mi svetujete, naj ostanem?"

"Da, zakaj kri je med nami," je odvrnil s tranim glasom.

gičnim obrazom. "Ljudstvo ne bo izlaska odpuščalo stvari, ki so se tu zgodile. Le pojdite po vsem tem v inozemstvo in ostanite tam. Toda ne, vi ne pojdete, pametni boste," je nadaljeval z osornim, toplim glasom. "Vrnite se na svoj grad, gospod, in mirujte; tam vam ne bo storil nihče ničesar žalega."

Njegove besede so bile zelo razumne. Svet, ki mi ga je dajal, se mi je zdel tako dober, da sem ga po kratkem obotavljanju sklenil poslušati in sem ga dal tudi sam vsem ostalim. A Louis me ni hotel ubogati. Po zadnjih dogodkih ga je bilo Francije tolikanj groza, da je koprnel samo še po tem, kako bi preje prestopil njeno mejo. Toda ni se upiral, ko sem ga prosil, naj mi pusti Denizo; in pičlih štiri in dvajset ur po smrti njene matere naju je abbe Benoit poročil v tisti mračni hiši z zaprtimi oknicami, ki mi je bila v Nimesu prva odprla svoja vrata. Obenem se je poročil tudi Louis z gospo Catinotovo, ki se je odpravljala z njim v izgnanstvo. Ni mi treba pripomniti, da ni bilo na naši dvojni svatbi ne radosti, ne zabav, ne pojedine, ne prazničnih oblek, ampak da smo jo obhajali z ihtenjem in solzami, z bledimi ustnicami in s srcem težkim od žalosti in skrbi.

Toda objokana zarja je časih predhodnica lepega dne. Delj nego tri leta je bilo v najinem življenju mnogo nevarnosti in nemalo toge; go-dilo se nama je kakor vsem Francozom v tistih dneh divjanja in osvete; toda nikoli, ne za dan ne za uro, nisem imel povoda obžalovati tega, kar se je bilo tako naglo izvršilo v Nimesu. Zveste roke in žarke ustnice, oči, ki so se bleščale v ječi prav tako svetlo kakor v dvorcu, so me krepile in bodrile v težkih dneh; in ko so nastopili boljši časi in z njimi vred sivi lasje in prenovljena Francija, je moja žena še vedno umela lepšati moje življenje in čedalje tesneje deliti moje usodo.

Tu naj dodam še besedo o možu, ki sem bil po nerazumljivi božji volji dobil Denizo iz njegovih rok. Froment iz Nimesa je ostal živ, toda videl ga nisem nikoli več. Tretji dan pobune so pripeljali topove, da so z njimi razbili njegov stolp; razvalino so zavzeli z naskokom in poklali posadko do poslednjega moža. Samo eden si je menda rešil življenje. Ta edini je bil neukrotnež Froment, najspretnější vođa, ki so ga kdaj imeli pristajši kraljevine na Francoskem. Živ in zdrav je prestopil mejo in dospel v Turin, kjer so ga častno sprejeli oni, ki bi mu bili lahko pomogli do zmage, če bi ga bili bolj vneto podpirali. Toda tisti, ki mu je veliko podjetje izpodletelo, naj se ne nadeja dolgih prijateljstev. Kmalu je zavladal okoli Fromenta obči hlad; njegov ugled je jel pojemati in njegova usoda je postajala od leta do leta težja. Nekoč sem ga hotel poiskati, da bi mu pomagal; a baš tedaj se je ukvarjal z neko odpravo na berbersko obalo in moja sredstva so bila premajhna, da bi bil mogel veliko storiti zanj, če bi ga bil našel. Pravijo, da je kmalu nato umrl, a z gotovostjo nisem zvedel niti tega. Naj bo mrtev ali živ, vsekakor ne bom nikoli prestal čutiti do njega spoštovanja in hvaležnosti za marsikaj lepega in dobrega, med kar štejem pred vsem tudi največjo srečo svojega življenja.

KONEC.

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilya Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Nazaj se ni več dalo. Kolka je par minut postajal, za nič se ni mogel oddoliti. Nato je splezal na ogrado, da bi pričvrstil železen trak. Do onemoglosti je delal. Ponoči mu je bilo dolgo zaspati. Sumelo mu je v ušesih in če je za hip izgubil zavest, se je krčevito stresel ter se takoj zbudil.

Borba je pričela. Kolka je pozabil na revolucijo, deželo in giganta. Samo številke so mu rojile po glavi: prekositi jih moramo! Nobena zvijača mu ni bila preizkušnja. Fadjejeva je mamila: "Škornji so razpisani za nagrado." Mlademu Krjučkovu je govoril: "Ti si naš najboljši mož!" In v Tihonova je pihal, češ da bo napredoval. Sam pa se je poživljal na škornje, pohvalno in povijanje. Samo eno je hotel: prekositi one, ki so ga žalili.

V tretji dekadi je Tihonova brigada izpolnila načrt s stodevetimi odstotki. Samo Bogdanova brigada je še prednjačila. Kolka je gledal številke na tabli. Vzplamtel je. Spomnil se je na platno in na tekmo dveh avtomobilov. Toda takoj je odvrnil misel od spomina.

V Sverdlovsku je imel Kolka tovariše, ki so zrasli v športu. Telemisov je bil nogometaš. O ničemer drugem ni govoril kot

o tem, kako bodo tolkli prvo moštvo iz Čeljabinska. Kolka se je takrat norčeval iz njega. Toda sedaj se ga je lotila ista strast. Vsako jutro se je zbudil z mislijo: "Mogoče pa jih bomo danes prekosili?"

Julija je Tihonov zbolel. Na čelo brigade so postavili Kolko. Fadjejev mu je ponudil steklenico z vodo, da bi zalil svojo izvolitev. Kolka mu ni hotel pokvariti veselja in napravil je požirek. Ni občutil žgočega okusa: nekaj drugega ga je omotilo. Ponoči se je čestokrat zbudil in se s strahom spraševal, če je res pijan. Vstal je. Mešalo se mu je in stopil je k Miški ter ga vprašal: "Miška, ali sem res pijan?" Miška ga je napol speč nahrulil. Oramočen je Kolka zapustil barako. Danilo se je; Kolka je bil že na delu.

Bogdanove ni bilo lahko prekositi. Toda Kolka je dosegel svoj cilj: septembra je bila njegova brigada na prvem mestu. Na lastno začudenje ga je obšla žalost. Biti bi moral srečen. Mirno je lahko zrl na rdečeličnega Bogdanova. Ko so bili zbrani na skupščini vsi delavci, se čestitali Kolki. Poln ponosa je dejal Solovjev: "To je Ržanova mladina." In kaj sedaj? Kolka je občutil staro praznino. Njegove oči so zrle stran od

življenja. Molče se je vlekel vse dneve, ne da bi delal.

Toda Solovjev ga je vprašal: "Kdaj bomo dovršili osmi 'cowper'?" Kolka se je zavedel. Uvidel je, da je njegovo življenje tesno povezano z življenjem teh ogromnih in surovih nestvorov. Ko je pisatelj Gribin obiskal nekega giganta, je dejal, da so Martinove peči stasitejšje od cowperjev. Kolka je bil užaljen. Zanj so bili cowperji najvažnejši in najlepši.

Vse je bilo pozabljeno: samoljublje, številke, Bogdanova brigada. Delal je samo še radi cowperjev. Videl je njihovo

OVER THE TOP ON EMBATTLED OKINAWA



CHARGING OUT of a slit trench on Okinawa and "over the top" goes a group of Yank infantrymen as they advance against enemy fire on the strategic Jap base in the Ryukyu Islands. The scene, reminiscent of World War I, was made before enemy resistance stiffened and slowed our advance.

VRHNJA PLAST



"Ubogi človek! Njegov šofer je moral k vojakom, obodi na avtu so slabi, na poulični pa ni prostora zanj..."

rast, vznemirjen kot noseča žena, je opazoval vso njihovo veličino. Cowperji niso bili zanj iz opeke in železa, niso bili peči za segrevanje zraka, ne zamotana naprava, ki omogoča ljudem pridobivanje železa. Živeli so svoje življenje. V "Port Arturnu" so popivali kopači žganje in razgrajali. Stara Kirgizinja je iskala po glavi svoje hčere uši. Gradbeni delavci so renčali, da še niso dobili sladkorja za mesec november. Povsod je teklo življenje po svoji stari poti. Toda preko tega življenja so segali "cowperji."

Cel januar je pritiskal strašen mraz. Toplomer je padel pod pedeset. Še stare Sibirjanke je stisnilo. Preden so stopili ljudje iz toplih in smrdljivih barak na cesto, so onemeli kot pred grozo. Toda delo ni spalo. Vsako jutro so hiteli ljudje na delo. V tem je bilo mnogo drznosti, mnogo prevzetnosti in grozovitosti — ljudska srca so se napolnila z neizprosnostjo in grozovitostjo sibirskih zime. Če se je delavec dotaknil železa, je zakričal od bolečin: premrzla kovina je žgala kot bi bila žareča. Ni bila pomlad revolucije, ko so gradili ljudje tega orjaka; niso ga gradili ne s pesmijo, ne s praporjem. Ni se smehljali, kdor je gradil. Pomanjkanje in kolone števil so jih gnale na delo. Izčrpani so popadali. Vendar so gradili dalje in dalje je gorela revolucija v srcih milijonov, kot v letih partizanske vojne in Budonijeve konjenice: gorela je tako kot gori in žge kovina pri petdesetih stopinjah mraza na rokah.

Nekega najmrzlejšega dne je stal Kolka pred svojim "cowperjem." Videl je, kako se je zapela vrv med tramove ogrode. Niso več mogli dvigniti železnih plošč. Ne da bi Kolka mnogo premišljal, je splezal na ogrado. V višini je bil mraz še ostrejši in Kolki je jemalo sapo. Svetli kolobarji so mu plesali pred očmi. Bil je v nevarnosti, da pade. Ni se ustrašil. To minuto ni poznal smrti.

Samo za hip je izgubil ravnotežje nato pa je zgrabil za vrv. Vse tovarne je videl pod seboj: cowperje, vitke dimnike Martinovih peči, ekskavatorje, neskončno dolgi "bloomings," žerjave, dvigala in mostovže. Vse je trepetalo v mrzli, enakomerni luči. In čez vse to je visel majhen človek. Popraviti je moral vrv in popravil jo je.

Nad eno uro je ostal gori. Ko je bil zopet spodaj, ni ničesar razumel. Mnóžica se je trla okoli njega. Nekajkrat ga je dvignila na svoja ramena, toda Kolka ni dal od sebe niti glasu. Z glasnim preklinjanjem je partizan Zamuškin skrilal svojo ginjenost, nato je pa stopil h Kolki in mu krepko stisnil roko. "Oho, mali, ti si pa junak!" mu je dejal Solovjev. Kolka se ni smejal. Ozrl se je v višino in videl, da je vse v redu.

Tako je delal Kolka Ržanov. Tako so delali drugi. Pravili so jim "udarniki." Ta se je potrudil zato, da bi dobil sladkor za čaj, oni za kos sukna za hlače. Nekateri je gnal ponos: niso hoteli zaostajati za ostalimi. Drugi so delali kot da bi kockali: gradnja jim je bila hazardna igra. Nekateri so sanjarili o napredovanju. Upali so na delovodska mesta, na kurze v Sverdlovsku. Zamenjali bodo lopato in kladivo z aktovko rdečega ravnatelja. Drugi so napravili iz giganta boga; zanje so bili stroji živa bitja. Visoki peči so pravili "mati Domna," Martinova peč je bila "strie Martin." Nekateri so bili prepričani, da je treba dovršiti samo te tvornice in takoj bo ljudem bolje: tračnice bo mnogo in po tračnicah bodo pridrveli škornji, sukno za obleko, sladkor in čaj. Mnogo "udarnikov" je bilo; pravih in nepravih. Toda delali so hitreje kot je bilo v njihovi moči; delali so hitreje kot zmoroje delati ljudje.

Pri gradnji zidov iz šamotne opeke so inozemski strokovnjaki dejali: "Vsak mož lahko sezida pol tone dnevno." Zidar Ščegoljov je poslušal tipkarico in ni

česar ni odgovoril. Njegova brigada je vstajala ob šestih zjutraj, delala je pozno v noč. Nikdo ni med delom kadil, samo da ne bi zapravil minute. Po končanem delu je prišla na vsakega moža poldruga tona sezidane opeke.

Januarja so gradili skozi Kondomsko jezero jez. Minerji so razstreljevali led. Delavci so stali v ledeni vodi; Beljaev je ostal v njej enajst ur. Toplomer je kazal osemindeset stopinj pod ničlo.

Gladiševa brigada se je svečano zaobljubila, da bo zakovala "cowperje" v dvajsetih dneh. V obednice niso zahajali; pripravljali so suh kruh in delali neprenehoma osemnajst ur dnevno. Ob koncu štirinajstega dne je dobil zadnji "cowper" zadnjo zakovico.

Ljudem so se od neprespanih noči vročino svetile oči. Cunjaste kose premrzle kože so si trgali z rok. Še julija so naleteli delavci na zmrznjena tla. Ljudje niso poznali glasu, izgubili so posluš in moči so jim pešale. Samo iz navade so še možje objemali v duševnih barakah svoje žene. Žene so zanosile, povile in dojile. Trušči ekskavatorjev, žerjavov in dvigal je prevpil poljube, stokanje porodnic in smeh otrok. Tako se je gradil gigant.

Sedaj je pričel Kolka Ržanov živeti. Čutil je na sebi zaupljive poglede svojih tovarišev in za-

Razni mali oglasi

3 NADST. zidana hiša. Peč gorkota, dober dom. Zmerna cena. Kličite Yards 7988-20 5 P. M.

ŽENSKA ALI DEKLETA za delo v bolnišnici. Kafeterija, pranje in čiščenje sob. Dobra plača in hrana. Soba in hrano ako želite. Oglasite se v uradu na 518 N. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

MOŠKI srednje starosti za delo v bolnišnici. V kuhinji, pralnici in druga taka dela. Dobra plača in hrana. Soba in hrano ako želite. Oglasite se v uradu na 518 N. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sporočena vam

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unifakno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4994

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k oni naročnini. List Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali nečlano \$6.00 na eno leto naročnino. Če va člani še plačajo pri zasnevanju \$1.30 na tednik, se jim to prijeto k naročnini. Torej sedaj ni varoka, rola, da je list predlag za člano SNPJ. List Prosveta je vaka lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne storil, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vrsto naročnika.

Ceni listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 8.00	2 tednika in 11.00
3 tednika in 12.00	3 tednika in 16.00
4 tednika in 16.00	4 tednika in 21.00
5 tednikov in 20.00	5 tednikov in 26.00
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaka lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$ _____

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐